

PM nr 435

Samtal med företrädare för rättsläkarstationen i Solna den 5 maj 1987

Närvarande från kommissionen:

Nils-Olof Berggren (NB)
Kjell Arne Eliasson (KE)
Gunnel Lindberg (GL)
Tore Samuelsson (TS)
Håkan Kyhle (HK)
Stefan Ryding-Berg (SRB)

Närvarande från rättsläkarstationen:

Milan Valverius, biträdande föreståndare (MV)
Kari Ormstad, tf professor (KO)
Jovan Rajs, bitr överläkare, numera professor (JR)

GL: Ja, om jag då får be Kari Ormstad, som tydligen var den som fick första budet, att inleda.

KO: Ja, jag skall kanske säga några ord först om hur jourverksamheten i rättsmedicin är upplagd i Stockholm. Vi går jour en vecka i taget, från torsdag till torsdag, med personsökare och är då tillgängliga för polis- och åklagarmyndigheter och medicinska kolleger runt omkring i vårt distrikt, i den mån rättsmedicinska frågeställningar kräver vårt biträde. På den här aktuella natten var det jag som hade jour och jag blev tidigt på morgonen uppringd av kriminalkommissarie Vincent Lange, som berättade vad som hade hänt och föreslog att vi skulle obducera på morgonen. Och jag tyckte att det var på inget sätt någon enmansshow, så jag anmodade honom att informera Jovan Rajs, vilket han gjorde, och väl också ringde till Milan Valverius senare. Så när obduktionen skulle börja - kroppen hade förts från Sabbatsberg till rättsläkarstationen - så var vi alla tre närvarande där.

GL: Arbetade ni alla tre självständigt som obducenter i det här

fallet eller gjorde ni obduktionen ihop; det har jag inte fått klart för mig riktigt när jag läst protokollet?

KO: Om du menar vem som gjorde vilka handgrepp. Det var en kropp och många aspekter, många saker att göra. Till största delen var det Milan Valverius som rent manuellt utförde undersökningen. Vi var alla där och hjälpte till, vi gjorde mätningar och hjälpte varandra.

GL: Är det vanligt att man är fler än en obducent?

KO: Vi försöker att alltid ha två när det gäller komplicerade fall. Det har vi gjort tidigare också, och det har vi fortfarande som rutin, att om möjligt skall det vara två seniora rättsläkare som arbetar på samma fall.

GL: Var det något särskilt skäl till att ni var tre i det här fallet?

KO: Det syntes rimligt med tanke på fallets speciella karaktär.

GL: Vi har haft tillfälle att se själva obduktionsprotokollet. Fanns det då några upplysningar vid sidan av det som finns formellt antecknat i protokollen som ni tog upp med polisen eller åklagare i det läget?

KO: Inte vad jag kommer ihåg.

MV: Vi visste inte mera än att statsministern var skjuten på gatan. Vincent Lange ringde mig ungefär halv åtta på morgonen, på anmodan av Jovan Rajs, och meddelade att det skall bli obduktion. Så jag larmade obduktionstekniker och kom ungefär 08.45 till rättsläkarstationen och försökte att nå flera där och så småningom kom docent Roger Grundin, som var delvis närvarande. De övriga rättsläkare som fanns kunde jag inte nå. Det var

docent Jakobsson och doktor Lindberg.

Jag försökte förebygga dom komplikationer som har uppstått och som är väl dokumenterade i rättsmedicinsk litteratur. Det började med Kennedymordet som man inte vet om han hade två skador, en framifrån och en bakifrån - obducenten kunde inte avgöra. Och samma gäller också Martin Luther King osv. Så därför är det lämpligt att man har flera ögon som kontrollerar fynden. Och det gäller också att mätningar görs, att man kommer överens om det är 2,1 eller 2,3 cm osv.

Den här obduktionen var från rättsmedicinsk synvinkel inte något komplicerad, därför att det fanns en ingångs- och en utgångsöppning. Det fanns inga fler skottkanaler, vinklar eller något liknande. Det betyder i princip att obduktionen tog så lång tid det var därför att vi ville ha det exakt dokumenterat. Vi hörde från Vincent Lange att det fanns två skott. Så småningom kom det fram att det andra skottet det gick på Lisbeth Palme. Men i princip under obduktionen för att fastställa om det inte finns några splitter av kulan eller rester av kulan så genomförde vi flera röntgenundersökningar. Vi har ju röntgen i huset, så vi transporterade alltså kroppen - röntgen finns i källaren - och röntgade, kom tillbaka osv. Det är därför obduktionen tog ungefär från 10.00 till 15.30. Men det var inte, kan man säga, någon svår obduktion. Därför bara att man fotograferade och varje fotografering - man tar flera bilder från olika vinklar osv - så det förlängde obduktionen.

Under obduktionen och efter obduktionen dikterades fynden och det utskrevs samma dag och jag kompletterade utskriften nästa dag. Kari och Jovan har fått utskriften, de rättade anteckningarna, och efteråt, den 5 mars, skickade vi protokollet till polismyndigheten, jag tror till kriminalkommisarie Linder som var chef för våldshoteln. Vi avgav, som vi kan säga, preliminärt utlåtande därför att vi hade inte rättskemiska, mikroskopiska,

blodgruppsserologiska och röntgenologiska undersökningar. Och dom här röntgenologiska undersökningarna genomförde vi på Ersta sjukhus. Man tog hänsyn till att det skulle vara så hemligt som möjligt och dessutom att det skulle vara en bra specialist, som skulle kunna bedöma bilder. Och huvudsyftet var att fastställa om det fanns några splinter från projektilen. Vi tillvaratog vid obduktionen också huden kring ingångsöppningen och utgångsöppningen och den djupfrystes. Och nu vet jag inte exakt datum, Vincent Lange har bett att få ta med sig den till Wiesbaden och till Washington, så jag lånade ut kylväskan och han transporterade det till Wiesbaden och Washington. Vi har inte fått något meddelande om resultatet. De kompletterande undersökningarna var färdiga omkring den 23-24; och 27 mars skickade vi definitivt utlåtande till polismyndigheten i Stockholm. Ja, det var det hela avslutat.

Jag har inte fått någon kontakt med polisen. Dom har inte hos mig diskuterat saken och det var bara ett par, tre veckor senare som chefsåklagare Svensson kom och bad om han fick läsa protokollet. Då var jag lite överraskad därför att vi sade att det skickade vi den 5/3 till polismyndigheten. Så han kom till rättsläkarstationen och vi var närvarande och han läste protokollet och bad om en fotokopia. Så han har fått en fotokopia. Och vi har inte hört något efteråt från polisen. Jag var inte kallad till rekonstruktion, inte till några överläggningar osv.

NB: Är det vanligt att ni brukar bli kallade till rekonstruktioner och liknande?

MV: Ja, det är nämligen så att det rättsmedicinska arbetet inte kan ses isolerat. Man obducerar och skickar papper till polisen, men det skall vara teamwork. Polisen har bestämda iakttagelser, vi har bestämda iakttagelser och enligt min uppfattning var det viktigaste i protokollet skottvinkeln. Därför att man kunde rekonstruera efteråt skottkanalen och i förlängning av skottkana-

len skulle man kunna hitta platsen där projektilen borde ha ramlat, under förutsättning att han gick - enligt uppgifter från tidningar - arm i arm med Lisbeth Palme. Det fanns inte någon stor skillnad i höjd, att han skulle vara framåtböjd. Men också om det skulle vara fallet, så kan man se skottvinkeln, och då ändrar man vinkeln och letar på det stället om det finns något nedslag respektive - som det kom fram efteråt - om den kulan som hittades är det möjligt att den har kommit från det skottet som Palme haft. Men vi bara antog att polisen läst protokollet och dom gjorde den här undersökningen och kunde dra slutsatser av det här. Jag vill inte påstå att vi skrev så perfekt protokoll och utlåtande att dom ingenting har att fråga, därför att i sådana här fall finns det flera frågor. Och det var lite ovanligt att dom inte frågade. Jag uppfattade det huvudsakligen på det sättet; om man skjuter eller knivhugger någon alkis och det finns en misstänkt, eller det finns flera misstänkta, så inte bara att man diskuterar det med utredningsmannen men man tar också dom misstänkta till undersökning. Alltså vi har inte bara undersökning av döda, vi gör undersökningar av levande.

NB: Hur mycket hade ni fått reda på när ni påbörjade obduktionen om förhållandena på brottsplatsen, hur kroppen hade anträffats, hur han hade gått innan och liknande? Hade polisen informerat er om vad dom visste då?

MV: Ja, om jag kommer ihåg så sades han ha varit träffad med en skottskada och legat framstupa i en stor blodpöl. Och det fanns en ritning också som jag tror Vincent Lange gjorde alltså för att visa hur det var på Sveavägen.

NB: Den hade ni tillgång till under obduktionen?

MV: Ja, den gjorde han under obduktionen, jag tror han pratade....

GL: Vilka var närvarande vid obduktionen från polisens sida?

KO: Ja, det var Vincent Lange och Elving Gruvedahl och Rune Bladh från tekniska roteln och sedan kriminalinspektör Forsberg från våldsroteln.

GL: Var dom med hela tiden?

KO: Ja, det tror jag, var dom inte? Någon av teknikerna gick kanske fram på dagen men...

MV: Vincent Lange gick tidigare, men dom var närvarande alltså när vi hade huvudfynden. Efteråt när man obducerade inre organ som inte var skadade var dom det inte.

GL: Men det innebar att ni kunde ställa frågor då i alla fall till dom?

KO: Ja, och dom till oss.

MV: Kanske man borde nämna det här med Lisbeth Palme. Vi har fått veta att hon var skadad och jag vet inte om Jovan eller du pratade med Lange att det finns till förfogande. Jag tror att den här punkten är viktig därför att så småningom - jag vet inte om jag skall berätta nu - kom det fram att det finns inga anteckningar beträffande hennes skador, utseende, riktningen osv, så det kanske man kan nämna i samband hur det var med Lisbeth Palme därför att.....

GL: Diskuterades det någonting under den 1 mars eller dom här dagarna att ni skulle se på Lisbeth Palmes skada?

JR: Ja, om jag bara får säga, jag instämmer helt i det som Valverius och Ormstad säger. Jag vill kanske lite förtydliga att en obduktion är inte något som alltid ser allt på en gång, utan

något som kräver uppföljning, utvärdering, litteraturstudier, kräver jämförelser med övriga resultat, resultat av kriminaltekniska och andra undersökningar - annars är obduktionsfynd bara små pusselbitar, som man inte själv kan utvärdera. Jag kan överlämna till er en lista över närvarande vid obduktionen. Och det var en obduktion som alla andra obduktioner. I dag obducerade jag också en pojke som blev mördad, obduktionen gjorde jag i närvaro av kriminaltekniker. Det återstår att utvärdera saker och många iakttagelser och följa upp.

Och i det här fallet så har vi hela tiden diskuterat med Lange och Gruvedahl och Bladh också återstående problem, utvärdering av den dödliga skadan och rekonstruktion av händelseförloppet. Och så har vi redan då sagt att för att man skall kunna utvärdera skadan, avstånd, vill man gärna se projektilen om det blir något, man vill se Palmes kläder, man vill gärna veta om man hittar krut där och vilken area eller något sånt. Vi har också redan första dagen föreslagit provskjutningar, för att man skall kunna utvärdera avståndet och vapnets natur och kaliber osv. Man kan göra provskjutningar på avlivade grisar där någonstans på FOA. Det var meningen också. Då kan man jämföra skador och då får man klarhet. Det är inte någon slags egen nyfikenhet utan det hör till saken - i synnerhet om det rör sig om ett s.k. spaningsmord, oavsett om det är en alkoholist eller en statsminister. Det spelar ingen roll.

Och sedan har vi också dessutom det att vi kan alltid - inte alltid, man skall inte överdriva - vi kan många gånger bidra till rekonstruktion av ett visst händelseförlopp, därför att dom enda fasta punkterna är skador som vi hittar. Något som överensstämmer med skador är sanning, det som inte överensstämmer med skadan är inte sanning. Så resonerar vi rättsmedicinare. Mycket enkelt resonemang. Och därför talade vi om nödvändigheten av en rekonstruktion, att vi som regel är med på rekonstruktioner. Att undersöka fru Palme och hennes kläder så man får en uppfattning

om båda skotten var avsedda för honom eller om det var meningen att skjuta båda, eller avstånd och riktning och allt. Man vet inte i förväg vad som en rekonstruktion ger. Kanske ger den ingenting, kanske bidrar den till att förstå saker lite bättre.

Så allt detta har vi diskuterat redan då i samband med obduktionen. Det hör till pratet, det hör till atmosfären att man hela tiden undersöker och diskuterar fynd och föreslår vad man skulle kunna göra. Så i stort sett har vi redan då diskuterat allt detta. Inte betyder det att man måste göra så som vi rättsmedicinare föreslår. Det kan hända att man har en mördare och vi föreslår och vi säger att något kan vi ge, något kan bidra, kan bli ett resultat eller inte. De som leder utredningen, det är de som vet om våra förslag är av intresse eller kanske inte. Men vi själva kan utvärdera våra fynd, våra detaljer. Ja, då hamnar vi själva på något slags lägre nivå. Det skall inte uppfattas som lägre, utan man kan inte tillräckligt utnyttja våra iakttagelser, kunskaper, erfarenhet, utan det blir bara icke utvärderade bitar.

MV: Jag vill nämna en sak här som jag glömde att säga. Vid obduktionen var också behandlande läkare närvarande. Jag ringde nämligen upp honom. Och det var det att han hade opererat, rättare sagt han hade försökt återuppliva Palme, för att det var ett operativt ingrepp som han gjorde. Jag visste inte hur; när man sitter bara i telefon och inte ser kroppen så vet man inte om han gick in i såret osv. Så jag bad honom att komma. Och han var närvarande vid obduktionen och han berättade också händelseförloppet på Sabbatsbergs sjukhus, vad dom gjorde, hur dom gjorde, att han gjorde återupplivning kan man säga pro forma, därför att Palme var död när han kom dit. Regeringen, anhöriga var där så dom jobbade med honom och efteråt avbröt dom, efter en halvtimme. Så han var närvarande och gav oss tillräcklig information, så att vi kunde utan komplikationer avgöra: det här ingreppet är gjort vid behandling, återupplivning, det här är dom skador som tillfogades av skottskadan.

GL: Det är tydligen en uppfattning som ni två har; är det samma med dig att du har uppfattningen att man bör arbeta ganska nära mellan rättsläkare och polisen i ett sådant här fall?

KO: Ja. I alla fall, i absolut alla fall.

GL: Om jag har förstått er rätt tycker ni alltså att det inte har varit det normala samarbetet riktigt i det här fallet?

JR: Det har inte varit det normala, men det bör inte alltid vara det normala. Därför att vi kan bara ställa upp och bidra. För det mesta så har vi ett mycket fint samarbete, men - det är principiellt, inte bara det här fallet - den som leder en undersökning har mycket bredare information, disponerar ett mycket större antal informationer så det kan hända i princip att den som leder en utredning inte känner behov av att vidareutveckla vissa förslag som kommer från obduktionen. Det kan hända. Så det är inte alltid, men i majoriteten av fall, så pågår faktiskt en parallell undersökning och utredning och diskussion och samtal och konferenser hela tiden, från obduktionsdagen till förhandlingar i Svea hovrätt.

MV: Jag vill här kanske nämna en sak att jag uppfattar det att kanske Vincent Lange, som var ledare där, han var uppe från den tiden när Palme sköts, resp när polisen fått veta, och efteråt var han uppe hela natten. Han var ansvarig för den plats där man gjorde undersökningar på Sveavägen och han var vid obduktionen för att fastställa. Han försökte få information och det var för mycket som han måste tänka på; det skall man göra, det skall man göra och det. Jag vill inte på något sätt försvara honom men jag anser att han helt enkelt inte uppfattade de här uppgifterna som vi bad honom komplettera. Så viktiga i det skedet och efteråt, och mera och mera komplicerade händelser, så han glömde det. Jag uppfattar det på så sätt, därför att i övrigt om det är ett mord, dråp osv tekniker dom ringer, dom vill veta hur

det hela gick till, vad är din åsikt, jag har fått vid förhör följande vad tror du om det. Och jag var förvånad att det inte hände i det här fallet.

NB: Har det fortfarande inte hänt att ni har blivit tillfrågade om detaljer i utredningen?

MV: Jag vill bara säga följande, att i slutet av november 1986 kom byråchef P-G Näss till mig i ett annat ärende. Och jag känner honom från år 1973 när jag var chef vid rättsläkarstationen i Umeå och han var länsåklagare i Norrbottens län. Och när vi avslutade ärendet, som han hade att diskutera med mig om, ett dödsfall, så frågade han: "hur står det till" och hur det gick. Och vi började prata om Palme och han var förvånad att vi inte blev kallade till spaningsledningen, inte diskuterade. Så han sade spontant att det här skall jag prata med Holmér. Och efteråt ringde han att vi skall träffas på rättsläkarstationen, Palmeutredningen. Och dom kom till oss, jag vet inte exakt men jag tror att det var den 11 eller 12 december. Och då hade vi första gången kontakt med Palmeutredningen. Och då inbjöd jag behandlande läkare och försökte inbjuda den läkare som behandlade Lisbeth Palme. Och till min största förvåning fastställde jag att det finns inga anteckningar, journaler eller liknande och t.o.m. att hon har inte setts av någon läkare. Det var bara en tillfällighet att den sjuksköterska eller sjukvårdsbiträde, som kramade om Lisbeth Palme, var närvarande när jag ringde Sabbatsbergs sjukhus. Och läkaren sade att "du har tur att hon finns, hon kom från Grekland, hon finns här, du kan prata med henne". Hon berättade för mig att när hon tröstade Lisbeth Palme att hon sade: "det svider så". Då tittade man och fastställde att, som hon beskrev det, som ett piskrapp på ryggen. Så hon lade om det här och frågade om det gör ont och sådana saker. Men hon såg att det inte var sår i den meningen att det skulle vara ett tangetialskott eller liknande. Det var bara en röd strimma. Och hon kom inte exakt ihåg längden, storleken och sådana saker,

men jag upprättade en PM, som jag på eftermiddagen överlämnade till Palmeutredningen beträffande Lisbeth Palmes skada. Men i övrigt finns det inte några anteckningar beträffande utseende, längd, behandlingen osv. Det finns en uppgift, nu kommer jag inte ihåg vem som sade det, men jag tror att det kommer från det här sjukvårdsbiträdet, att någon anhörig till Lisbeth Palme, eller släkt till Olof Palme, som är läkare har tittat på henne. Det är uppgifter i "second hand" som jag har fått. Och vid det här sammanträdet i december på rättsläkarstationen var Wranghult, Severin, Tommy Lindström, P-G Näss med, och en eller två till, jag kommer inte ihåg namnen.

JR: Lange var med.

MV: Lange fanns med, och en från mordkommissionen tror jag fanns med, men jag kommer inte ihåg namnen. Och ungefär två timmar diskuterade, ritade vi och, ja i princip gjorde det som man borde ha gjort den 1 eller 2 eller 3 eller 5 mars.

GL: Var Hans Holmér med vid det här tillfället?

MV: Nej, Wranghult sade till mig att han är kallad till justitieministern och det var direkt den här dagen när det började bli bråk.

KE: Jag vill bara kolla upp, och jag har fått svar på det mesta tror jag, men det hade varit normalt att ni hade undersökt Lisbeth Palme också, är det rätt uppfattat?

MV: Absolut.

KO: Ja.

KE: Och det skedde inte. Det hade också varit normalt att ni i ett sådant här ärende hade varit med eller att man hade i vart

fall frågat er om uppgifter i samband med att man gjorde rekonstruktioner?

JR: Ja, absolut. Det är en policy som alltid fungerar i de flesta fallen, som sagt med undantag av att någon gång så tycker man förmodligen att det här är klart och vi skall inte överarbета eller något sådant. Så det händer. Men normalt är det. Jag har pågående sådana fall. I söndags först besiktigade jag kroppen på en pojke som knivmördades i Råsunda. Sedan satt jag med poliser och tekniker och diskuterade. I dag obduktion i närvaro av tekniker. Det är bara ett påbörjat kapitel här tills man kommer till rättegången så har man maximal klarhet. Det är normalt.

KE: Efter det att obduktionen, man hade avgett det preliminära utlåtandet, hade ni kontakt med polisen då fram till alltså december vid några tillfällen, om exempelvis skottvinklar och annat?

MV: Inte jag.

KO: Nej.

KE: Det är ingen av er som hade.....

JR: Inte jag. Och jag kanske vill förtydliga varför inte. Därför att vi har sagt i början, vi har sagt till de närvarande polismännen, de var kommissarier. Sedan har jag varit en gång på tekniska roteln för att hämta bilder, tagna vid obduktionen, för att vi skall kunna rätta till protokoll osv. Och då har jag också pratat med dom att det borde vara bra att fortsätta. Och sedan har dom inte hört av sig. Det var inte någon överenskommelse mellan oss, tror jag, men det var att vi ville inte tränga oss på. Man har sagt till flera gånger.

KE: Det ligger på dom att dom skall ta kontakt med er i ett

sådant här fall?

JR: Ja, delvis alltså. Det ligger delvis på oss att säga att vi är här, vi har problem vi vill utvärdera. Så vi säger sådana saker i början och flera gånger och sedan, ja om dom inte hör av sig - vi är inte precis arbetslösa.

MV: Jag måste säga för min del att jag var besviken att dom inte har tagit kontakt. Och när man kom i kontakt med någon som vi visste att han är på tekniska roteln i annat sammanhang, i annat fall osv, så då frågade jag "hur är det med Palme" och sådant. Och då berättade han att det är spaning si och så, men nämnde inte något om rekonstruktioner, skottvinklar eller något sådant.

KE: Det här med skottvinkel är ju en mycket påtagbar uppgift som man kan ha nytta av och man kan dra vissa slutsatser av. Finns det några flera sådana saker som är så där påtagliga som er undersökning hade kunnat vara av nytta för vid rekonstruktioner?

MV: Jag tror det var det viktigaste för att kunna bekräfta eller utesluta; projektilen har hamnat där och det kan vara den projektil som man har hittat på platsen, eller det är en projektil som är inplanterad. Det är min uppfattning att från obduktionsfynden var det det viktigaste. Det andra var att den inte var splittrad, projektilen var inte splittrad. Och det här finns beskrivet i utlåtandet. Det betyder att jag tolkade det efteråt då skämtsamt att vi skrev så perfekt utlåtande att dom inte är intresserade. Men det var något som, huvudsakligen när man skjuter statsminister, som man bör göra att också få ett negativt resultat, alltså att det inte finns mera som rättsläkaren kan tillägga.

Min uppfattning är att vi skulle ha kunnat hjälpa lite grann vid rekonstruktionen. Bara det att dom gick så kanske, han gick så.

Efteråt betyder det att om man fortsätter med skottvinkeln så finns nedslagsplatsen där; att diskutera dom här möjligheterna. Å andra sidan kan man säga att jag tror att tekniker här kanske betraktar sig, när dom får så mycket information vid obduktionerna, dom är också lite grann rättsläkare. Alltså dom behöver inte rättsläkarens hjälp. Det var kanske så i det här fallet. Och vad gäller speciellt Lange så var han lite grann bränd beträffande rättsläkare. Därför att det var 1971, 1974 som JO gjorde en utredning beträffande Sven-Olof Liedholm och åklagare Meijer i det här Södertäljefallet, Höglundska fallet, och där har Lange på något sätt fått tillsagt att han ljuger osv. Så det var kanske på något sätt i det undermedvetna att han ville göra allt själv och ha allt i sina händer och ville inte ta kontakt. Jag vet inte, det är min uppfattning när jag funderade vad kan vara anledningen att han inte tog kontakt. Det fanns inte som jag vet någon annan tekniker som hade så mycket kunskaper beträffande Olof Palme. Det var alltså Lange som koncentrerade allt i sina händer. Så om det skulle vara någon annan tekniker, någon som är med, så skulle han kanske ha kommit, men det var han. Och jag uppfattade att han kanske uppskattar resultatet av en rättsmedicinsk undersökning så att han kan avgöra vid rekonstruktion skottkanalen, nedslagsplatsen.

KE: Men är det inte annars en mycket vanlig kontakt poliser/tekniker har med er att dom efteråt tar kontakt och frågar om kompletteringar och andra sådana detaljer som man vill sammanställa med vad man vet i övrigt från den tekniska undersökningen? Är det ovanligt det?

KO: Nej, det är normalt.

JR: Det är normalt.

KE: Det kan finnas en nästan personlig anledning för Vincent Lange, om jag förstår dig rätt, varför han inte gjorde det?

MV: Jag tror inte att det är så, men jag funderade varför han inte gjorde det. Om det är statsministern så är det inte fråga om någon vanlig människa. Så om dom gör så vid någon alkis eller knarkare, tar kontakt med oss och vill berätta händelseförloppet, varför skulle man inte göra det i det här sammanhanget?

KE: Får jag ställa en fråga, den är hypotetisk jag vet det, men ändå. En undersökning av Lisbeth Palme med det här beskrivna piskrappet, eller hur man skall beskriva skadan, vad skulle den möjligen ha kunnat ge vid handen? Vad hade ni tittat efter? Vad hade ni möjligen kunnat fastställa av en sådan undersökning?

MV: Detsamma som hos honom, det är skottriktningen. Om det var alltså avsett båda två skott för Olof Palme eller var det ett skott för Olof Palme, ett skott för Lisbeth Palme. Och av den positionen - som vi inte vet hur den var därför att det visste dom efter förhör med Lisbeth Palme - och förloppet av skottkanalen, av skottskadan, det var inte skottkanalen, det var piskrappet, skulle man kunna göra samma slutsats att projektilen måste ha gått så, nedslag någonstans där och rikoschetterat där; eller projektilen gick så. Det är alltså hypoteser som man skulle kunna pröva med hänsyn till riktningen som fanns på hennes rygg. Och som Jovan Rajs nämnde här kläder. Ja, vi har inte sett kläderna, vi har inte sett något, vi har inte fått något resultat av undersökningen som kriminalteknikerna gjort. Och jag har inte hört något om man har hittat något på ingångsöppningen, på kläder osv.

KO: En ännu mer basal del - som kanske är självklar - är att man skulle kunna fastställa att den här beskrivna skadan på Lisbeth Palmes rygg är ett skott eller inte, och är ett skott av samma typ projektil som det Olof Palme fick igenom sig. Det skulle kunnat vara en hagelsvärm t.ex. som alls inte kunde härröra från samma vapen. Det hade varit en intressant uppgift att få. Och dessutom - är det från höger eller vänster, är det

uppifrån eller nerifrån? Tänk om den skadan på hennes rygg hade gått så här. Det vet ingen av oss. Kanske den går från nacken och rakt ner mot ryggbastet. Då får man ju en helt annan bild av hur de här tre kontrahenterna - den som sköt och de två Palmes - har stått i förhållande till varandra. Och jag vet i alla fall inte gick hon på höger eller vänster sida om honom? Höll han henne i armen eller höll han henne i handen? Hade hon höga klackar eller inte? Lutade hon sig mot honom eller gick hon och tittade i något fönster och sedan roterade? Det vet vi inte.

JR: Det skall inte missuppfattas så att det är vår fåfänga som är sårad, det är inte alls det. Och jämförbart så kan man säga att man går till en tandläkare och vill få bara amalgamfyllning trots att läkaren kan göra en brygga och olika fina saker, så det är det som det handlar om. Och vi påstår inte att om vi hade varit tillfrågade, och om vi hade varit mera inblandade, att då hade man inte haft något problem. Det är inte det som är frågan, utan vi hade inget tillfälle att utvärdera våra detaljer och saker och på det viset även bidra till bättre förståelse av händelsförloppet och skademekanismer. Som Valverius sade att det är faktiskt ett mycket vanligt fel när en kriminaltekniker inbillar sig att han kan rättsmedicin eller tvärtom rättsmedicinare inbillar sig att han kan kriminalteknik, dom vill sköta var för sig alltihopa. Det finns flera exempel på det.

HK: Jag skulle vilja fråga, dom här frågeställningarna som ni har redovisat nu senast, diskuterades dom med spaningsledningen den 11:e december?

MV: Ja.

JR: Absolut. Alltihop.

KO: Ja, och sedan också detta möte vi var på på Kungsholmen....

MV: Och dessutom ritade t.ex. Jovan, därför att Tommy Lindström frågade varför han blev skjuten mellan skulderbladen. Och där hade vi hypotesen att det är det stället där man skulle kunna med vapen tillfoga en säker dödlig eller allvarlig skada. För om man skjuter i skallen eller i benen osv så det ritade vi efter. Och dom frågade, jag kommer inte riktigt ihåg, om skadan var allvarlig, om han kunde vrida sig eller leva. Därför att det fanns uppgifter att han levde och återupplivades osv. De obduktionsfynd som vi haft, och ni har läst i protokollet, dom gjorde att han har fått skadan så, han har fått sönderslitet den stora kroppspulsådern, luftröret, matstrupen, bröstbenet, jag tror stora halskärlen osv. Så det fanns praktisk taget inte någon möjlighet att han skulle ha haft cirkulation. Och när han har ramlat till gatan så var han döende och han dog. Därför att döden är inte sekunddöd så fanns det lite liv i honom, men det var ett par tre sekunder. Och dom här uppgifterna som fanns att man kunde återuppliva och känna hjärtat osv, det är mera fantasier. Man känner själv kanske egen puls, men han var död. Och indirekt har vi fått bekräftelse på det, därför att han hade en liten skada på ögonbrynet och det var med ganska liten blödning. Och det betyder att cirkulationen måste ha upphört. För att om man faller framstupa, utan något stöd, mot marken så måste man få en stor blödning och det betyder också att det fanns inte cirkulation. Och dom här sakerna diskuterade vi med utredningen, som jag sade var det ungefär två timmar, och hur projektilen kunde ha gått genom kroppen och hur den förstörde femte brösttryggkotan och sådant.

JR: Jämfört med alla dessa informationer som är av betydelse så vet man att Palme han bara sjönk, han kunde inte gå, han dog osv. Jämfört med detta som grundas på obduktionsfynd och på vår erfarenhet så har man då den 11 december diskuterat om hur var det faktiskt. Någon av dom säger att han har varit på älgjakt och sköt en älg och så säger någon "älgen har gått efter skottet" - "nej min älg har ramlat ner" osv. Så har dom diskuterat.

GL: Får jag bara ställa frågan: är det normalt att ni får tillgång till brottsplatsundersökningsprotokoll, analyser av kläder osv? Får ni som rättsläkare det i vanliga fall?

JR: Det är normalt.

GL: Ja?

JR: Alltid. Och det är det som är det bästa när man kommer till en rättegång att då har man fint relaterade obduktionsfynd, relaterade till platsen också. Det är det bästa och det är normalt. Jag kan säga kanske med viss reservation för kläder. Därför att vi ser kläder och sedan skickas de till statens kriminaltekniska laboratorium. Och det är ett gammalt problem som vi i årtal diskuterat med våldshoteln och tekniska roteln att material, saker, detaljer, fragment, fynd som vi skickar till statens kriminaltekniska laboratorium, och som undersöks där, skickas sedan resultat. Vi får ingen information om resultatet. Resultat skickas antingen till tekniska roteln eller våldshoteln. Och man tar emot resultat på våldshoteln utan att man visste vad det handlade om. Någon gång händer det att alla dessa kompletterande undersökningar och analysresultat hamnar på åklagarens bord dagen före rättegången. Det har jag varit med om. Men det är överdrivna fall, det är nästan karikatyrliknande fall. Som regel så har vi jättefint samarbete med dom flesta tekniska rotlarna och med dom flesta teknikerna. Just med teknikerna har vi det bästa samarbetet.

GL: Är det normalt att rotelchefen Lange själv hoppar in som tekniker som i det här fallet? Har ni varit med om det i något tidigare ärende?

MV: Ja, om det är sådana extra fall. T.ex. kommer jag ihåg den här flickan som påträffades strypt i skogen i Järfälla. Det var en ungefär åtta år gammal flicka som påträffades strypt i skogen och i en sådan position att det skulle kunna vara våldtäkt och

strykning. Och jag som jourhavande kallades till platsen och där var Lange. Därför att det är sådana extra fall, där det inte är känd gärningsman, en flicka i skogen och så. Så småningom upptäcktes att det var hennes mor som ströp henne och initierade våldtäktspositionen. Men där gjorde han teknisk undersökning på platsen och efteråt gjorde vi spermaprov och sådant vid obduktionen. Och efteråt var det jag tror vid något politiskt mord som vi hade. Jag vet inte om det var.....

JR: Det händer att Lange är med. Om jag får säga det är ungefär i överensstämmelse med det som Valverius säger. Jag upplever Lange som en egentligen fenomenalt duktig tekniker, mycket bra, men en ensamvargtyp. Han är svår att samarbeta med. Vi har diskuterat det här problemet tidigare. Vi tror att det beror på hans tidigare upplevelser. Det finns också exempel på fint samarbete med Lange också faktiskt, så man skall inte överdriva. Men det går svårast med honom. Med övriga, vi ringer ibland varann på kvällarna och diskuterar vad man tycker om vissa detaljer, vad man skulle kunna göra, så man har hela tiden en aktiv kontakt.

MV: Jag vill bara nämna alltså ett klassiskt exempel på ett bra samarbete med tekniker, det var det där Dencker och skattehusets sprängning, som du har haft Jovan. Det är ett klassiskt exempel på bra samarbete med tekniker.

JR: Jag tror bombmannen på grund av min subjektiva uppfattning, på grund av samarbetet mellan... Det fanns inga bevis, inga vittnen men samarbetet och sammanställning av rättsmedicinska och kriminaltekniska undersökningar gav en fällande dom, fyra gånger livstid i tingsrätten och tre gånger i hovrätten. Och Lange var mycket engagerad, men jag tror att samarbetet mellan mig och Jan-Erik Olsson var det som gav resultat. Annars visste man aldrig vad Lange gör.

GL: Ett tillfälle när ni faktiskt träffade någon som ni hade kunnat diskutera mera övergripande ledningsfrågor med, det var åklagaren som ni då träffade någon gång i april i fjol, KG Svensson. Diskuterade ni vid det tillfället att ni kanske hade mera information att ge eller att ni ville ha möjlighet att...

JR: Vi sade samma saker. Då var det Valverius, jag och Svensson med sin kollega. Vi diskuterade samma saker; vad är det som vi tycker är oklart, vad är det som vi gärna skulle utvärdera, vidareutveckla? Vi har i stort sett sagt samma saker på obduktionsdagen och med KG Svensson och i december och i mars.

MV: Jag vill säga också att jag var enormt förvånad när chefsåklagaren, som skall leda undersökningen, ringer upp mig och vill läsa protokollet. Därför att jag trodde att han har säkert fått protokollet, när vi skickade det den 5 och 27 mars, så att han måste ha fått protokollet. Men jag antog att det kanske var dålig kommunikation därför att dom har så mycket tips osv. Så när han kom till oss och vi diskuterade och, jag kommer inte ihåg, men jag tror att vi var i källaren och visade honom ryggraden också på Olof Palme. Vi har nedfrost ryggrad för eventuella kompletterande undersökningar om det skulle behövas.

SRB: Det sades tidigare här att den här obduktionen inte var komplicerad, det var ingen svår obduktion, men att den förlängdes därför att man gjorde vissa fotograferingar osv. Sedan så sades det också att man gjorde kompletterande undersökningar bl.a. på Ersta sjukhus och sådana saker på grund av sekretess och vad jag skulle vilja fråga lite det är om det här fallet på grund av sekretess handlades på annat sätt än vad det hade gjorts om det inte hade varit statsministern. Försvårades ert arbete?

MV: Nej, det var så att man måste hitta en bra röntgenolog, som kan skelettet, och teknisk utrustning. Ersta sjukhus och Sankt

Görans sjukhus har bra utrustning och enligt mina underhandskontakter bra röntgenologer som förstår skelettet. Det finns röntgenologer som är bra på gallblåsan och som är bra på tarmar och inte kan skelett. Och på Sankt Göran gick det inte. Underhandskontakter att det skulle inte vara uppståndelse på Sankt Görans sjukhus. Och Ersta sjukhus är ett litet sjukhus och vi ordnade så att jag kom på kvällen, jag tror vid 8-tiden. Och det fanns bara en laboratris där, teknisk laboratris, som sköter maskinen och chefsläkaren som gjorde positioner. Och vi gjorde på ungefär en och en halv timme alla möjliga vinklar, undersökningar och huvudsakligen de här tomografiska bilderna för att fastställa om det inte i något skikt av skelettet finns något metallföremål. Och efteråt när det avslutades tog jag med mig delen av ryggraden. Och han skickade efteråt utlåtande när han har fått framkalla alla bilder. Så det var bara därför att han var villig att genomföra den här undersökningen och kunde ordna så att det blev inte stort ståhej kring den här undersökningen. Och dessutom att han betraktas, enligt dom informationer som jag har, som en bra röntgenolog.

SRB: En fråga bara. Hur många sådana här liknande obduktioner görs per år s.a.s och motsvarande när det gäller skottskador, när man inte har känd gärningsman?

KO: Kombination av skottskada och okänd gärningsman och misstanke om annans vållande? Flertalet skottskador är ju självtillfogade och dom har vi många av. Nej, det är inte många. Men faktum att det inte finns känd gärningsman påverkar ju inte obduktionsförfarandet, det gör det ju inte. Kroppen är sig lik oavsett vem som höll i puffran s.a.s och varför.

KE: Tiden när man behöver undersöka - det är ju inte alltid så att det behöver vara precis med en gång - och då ställer jag mig frågan ungefär hur lång tid efter det att det hela inträffade hade man kunnat undersöka Lisbeth Palme? Kan man säga någonting

om det?

KO: Nu.

KE: Det går bra nu?

KO: Det vet vi ju inte eftersom vi inte har sett skadan, men om det är skador av något mer än överhudsdjup så finns ju ett kvarstående ärr, som åtminstone som en färgskiftning i huden kan visa riktning och längd. Men det vet vi inte. Kanske det bara var en överhudsskada och i så fall är den borta efter några veckor.

JR: Det kan finnas pigmentering kvar. Kanske den där sjuksköterskan, biträdet, hon kan stå och visa på henne: den här riktningen, den bredden osv och så kan man med tanke på hennes eventuella kroppsställning ändå få in henne i en rekonstruktion. Det är inte meningen att misshandla stackars fru Palme men man får så många dumma tankar. För min del, vi har sagt första dagen på skoj att om det var ett proffs som missade - om det är ett proffs så skall han mörda båda - och en rekonstruktion skall ge uppfattning om det var proffs eller icke proffs. Om det var ett proffs som missade är han redan död. Alltså första obduktionsdagen var det sagt. Därför var vi intresserade att kunna utvärdera det här; är det proffs, är det någon galning eller något sådant. Och därför var vi så intresserade av rekonstruktionen. Proffs får inte missa ett vittne. Men vi vet inte om det var avsett för henne ens.

KE: Jag har en fråga till beträffande kläderna. Om jag förstår er rätt så hade i ett ärende av den här dimensionen, med statsministern mördad, ändå varit normalt att ni hade fått se kläderna eller haft dom när ni gjorde undersökningen på något sätt. Nu hade ni inte det. Har ni gått miste om någonting påtagligt genom det? Är det någonting som man kan peka på, man kan säga att

våra utlåtanden i ett visst avseende är mindre säkert eller att ni kunnat tillfört någonting antagligt alltså om ni hade haft kläderna?

MV: Jag vill kanske säga att dom här kläderna är viktiga hos oss därför att i februari är du väl påklädd. Dvs kläder filtrerar bort krut och rök osv. Och jag vet att man skickar dom till kriminaltekniska, men på något sätt känner man sig säkrare om man ser kläder trots allt. Jag har 38 år i yrket, så man har sett ett par, tre närskott, fjärrskott och kläder osv, så då har man en uppfattning att det här kan vara sådant som - det ser jag med lupp eller med blotta ögat - att det finns nedsmutsning osv. Självklart att dom skickar till kriminaltekniska och dom har masspektrometri och analyserar osv.

På något sätt en rättsmedicinare är inte patolog. En patolog får en naken kropp, obducerar för att fastställa dödsorsaken. Vårt jobb är i princip att börja på brottsplatsen. Alltså det skulle ha varit och är normalt att när det inträffar något misstänkt mord vi är kallade när tekniker gjort sin fotografering och preliminär undersökning. Får vi påringning att "kan du komma till si och så gatan, där har vi ett fall" och då kommer vi dit och fastställer att han är död sedan så och så länge. Det finns sådana, sådana skador. Det tyder på annans handaverkan. Om det behövs transporteras kroppen till rättsläkarstationen och vi obducerar med detsamma, dvs vi väntar inte tills polisen avslutar sin undersökning. Och vid den här obduktionen hittar vi t.ex. att han har haft en blödning under den hårda hjärnhinnan eller bristning i matstrupen och därför finns det blod överallt och han är skadad när han ramlade. Så vi utesluter med obduktionen att enligt min uppfattning är det osannolikt att det är annans handaverkan. Det finns sjukliga förändringar som kan förklara dom här blodpölar osv. Och tekniker som var på platsen han är med och fotograferar och tar del i vår undersökning. Och med detsamma kan man avskriva ärendet eller börja med rikslarm och göra sådant. I det

här fallet, jag tror inte det var möjligt att komma till brottsplatsen, därför att han var borttransporterad till sjukhuset. Men om vi skulle vara med vid rekonstruktionen har jag den uppfattningen att vi skulle kunna bidra med några förslag att det skulle ha varit på så sätt den här skottkanalens förlopp. Och det uppfattade jag själv, jag talar bara för mig själv, på något sätt att här skjuter man statsministern, vi försöker göra så bra obduktion och efteråt blir komplett bortkopplade från hela fallet som man inte skulle ha förtroende för oss eller något liknande.

KE: Beträffande att jag ställde frågan om kläder så är det väl närmast så att kläderna ger er en större säkerhet i hur ni själva upplever att det hela har gått till, medan själva undersökningen av kläderna ligger alltså inte på er, är det rätt uppfattat?

MV: Ja.

KO: Mm.

KE: En annan fråga, som du tog upp själv här, nämligen det att ni ibland kommer till brottsplatsen direkt och när liket, den döde, ligger kvar. Det kunde man inte göra i det här fallet eftersom man körde Olof Palme till sjukhus, och det var ju rätt, men hade det inte varit av värde för er att redan på natten vara på brottsplatsen, redan en timme eller.... Det är närmast Kari som hade...

MV: Vi skulle ha kunnat se hur blodpölen är placerad. Så man skulle ha kunnat se den riktning som man har haft. Och vill jag säga så, Gud ske lov, fanns det här inga komplikationer, därför att man med blotta ögat kunde skilja mellan utgångs- och ingångsöppningen. Det fanns bara dom här två skadorna och med hänsyn till utseende så kunde man se utan komplikationer. Vi kom med detsamma överens ingångsöppning/utgångsöppning, utan hänsyn till vad polisen sade hur han blev skjuten, framifrån eller

bakifrån. Vi sade med detsamma bakifrån och här på bröstbenet fram utgångsöppning. Det fanns inga komplikationer på det området. Men han måste ha ramlat på något sätt och blodet har kommit och av blodstänk, blodutseende och mängden kan man dra slutsatser hur han har legat. Och det betyder också, i komplettering med skottkanalen, att det var på så sätt som han sköts och nu letar tekniker efter det.

KE: Men om du Kari hade fått den här uppgiften redan vid 1-2-tiden på natten, hade du velat vara med på brottsplatsundersökningen då?

KO: Absolut ja. Och jag skulle också då ha tillkallat kollegor och inte gått dit som enda rättsläkare. Det är helt vanligt att vi kallas till brottsplatser, såväl när det har hänt att någon har blivit av med livet som vid misshandels- och våldtäktsfall. Mycket vanligt att vi kallas dit. Och vi har nästan alltid nytta av det, tycker jag.

KE: Även om inte kroppen är kvar?

KO: Ja.

NB: Hade ni velat kallas till Sabbatsberg också, i samband med upplivningsförsöken?

KO: Nej, det har man inte tid med, det går ju inte. För det blir en 20 minuter - en halvtimme förrän vi kan vara där och kroppen är ju redan där.

JR: Vi medverkar inte i den här delen men å andra sidan...

KO: Att se kroppen där efter det att det hela var avslutat skulle kunnat vara av värde. Nu såg vi den inte förrän den hade legat livlös i 8-10 timmar.

NB: När fick ni veta att Lisbeth Palme var träffad eller att man hade hittat en skada på henne? När fick ni besked om det?

KO: Under dagen.

JR: Under obduktionen.

MV: Jag funderade först att kanske hon är chockad osv, så man vill inte att man skall undersöka henne, och det var på lördag. Så jag tänkte att man kanske kommer ihåg erbjudandet att vi har en kvinnlig rättsläkare till förfogande så man tar det på måndag när det är arbetsdag och då hon är med familj och så vidare. Men jag vet inte, det var tyst. Jag har inte hört något att dom var intresserade.

JR: Ja, vi rekommenderade att Kari Ormstad skall vid första lämpliga tillfälle undersöka henne.

NB: Det sade ni till Lange?

JR: Ja.

NB: Du sade tidigare här att det var naturligt att Lange med hänsyn till hans alla uppgifter att han möjligen glömde en del saker, som ni bad honom om att han skulle hjälpa till med, att han skulle skaffa fram upplysningar. Kan du nämna mera konkret vad det var för upplysningar eller för tjänster som du begärde av honom?

MV: Ja, det är så att vi brukar få en uttömmande beskrivning av vad som har hänt och sådant. I det här fallet, om jag kommer ihåg riktigt, har vi inte fått något brottsplatsundersökningsprotokoll, har vi?

KO: Nej, nej.

JR: Förlåt Milan, i mars månad har dom frågat oss om vi vill läsa brottsplatsundersökningsprotokollet.

MV: I år i mars?

JR: Ja, i år, men vi har fortfarande inte fått protokollet som sammanställdes vid tekniska undersökningen.

MV: Vi har alltså diskuterat mellan oss och visat också saker att hur det skulle kunna huvudsakligen med Lisbeth Palme ha gått. Jag vet inte om jag skall demonstrera. Jag har haft min teori och man borde pröva alla de här. Hon gick arm i arm med Olof Palme. Olof Palme här och Lisbeth Palme, och nu spelar jag Lisbeth Palme. Man sköt Palme med ett skott och det måste ha varit en knall. Och jag hade den uppfattningen att när man hör ett skott så i närheten, då vrider man sig reflektoriskt, eller Palme har ramlat och dragit henne. Och därför skulle det vara värdefullt att se hur det gick det här piskrappet. Om det var avsett för henne så räddade det hennes liv att han drog henne ner eller hon reflektoriskt vred sig. Och gärningsmannen som skulle skjuta henne i ryggraden på samma sätt som Palme träffade henne inte och det blev ett piskrapp. Och det här har vi diskuterat bland oss resp. i december månad. Men det är alla sådan här förlorade möjligheter, därför att den 1, 2, 3 mars skulle man ha kunnat se på Lisbeth Palme vilken möjlighet finns, hur är förloppet, är det så eller så.

JR: Man vill få uppfattning också om tidsintervallen mellan två skott, därför att så vet vi på grund av obduktionen att Palme han bara säcker ihop, ramlar ner. I så fall vill vi gärna veta om det finns flera vittnen som kan veta om det var så här eller, och med tanke på rekonstruktionen, så kan man få uppfattning om båda skotten var riktade eller avsedda för honom eller för båda personerna. Så vi bara frågar oss om några detaljer i över ett år. Och dom svarar inte. Man kan tänka sig att dom vet, att det

uppfattas bara som inblandning och nyfikenhet och därför vill man inte tränga sig på längre.

NB: Visste ni någonting under obduktionen om kulfynden? Kände ni till det?

JR: Ja, dom kom med en kula till obduktionen, var det inte så?

KO: Jag kommer inte ihåg det. Hade vi tillgång till någon projektil?

MV: Nej, jag tror att vi har ritat den här storleken, men vi har inte fått projektilen.

KO: Men när hittades projektilen då, var det den 1 mars eller när var det?

MV: Var det inte efteråt? Inte före obduktionen.

KO: Inte hade vi projektilen vid obduktionen, nej.

MV: Jag tror inte jag har sett projektilen vid obduktionen, men nämligen på framsidan av kroppen - projektilen gick inte med spetsen men gick så på tvären - och då kunde vi, kan man säga, se storleken av projektilen. Och den gick så, och vi ritade på papper mått och sådant. Jag kommer inte ihåg vad sade Lange vad är det för storlek. Dom diskuterade teknikerna vad kan det vara för storlek på den här projektilen. Men det fotograferade man också och man såg ganska tydligt storleken på projektilen resp. på den utgångsöppningen som fanns. Så det har dom fått ganska bra information. Men jag kommer inte ihåg att vi har haft tillgång till någon projektil vid obduktionstillfället.

GL: Har ni sett någon kula efteråt då?

KO: Nej.

TS: Vad har ni fått för svar på dom framställningar eller propäer som ni har gjort beträffande provskjutningar och rekonstruktioner och undersökningen av Lisbeth Palme?

JR: Total tystnad.

MV: Ingen har hört av sig eller sagt något. Det första som jag uppfattade att P-G Näss var förvånad när han besökte mig och han fått veta att vi inte var kallade, tillfrågade och på något sätt inblandade under hela året i undersökningen. Därför att han var van som länsåklagare där uppe - vi samarbetade tror jag under sex år - och när det fanns något så var han på brottsplatsen och han kallade efteråt direkt och vi hade mycket intimt samarbete. Så därför jag såg på honom att han höll masken men var förvånad att vi inte blev.... Och därför var momentant den reaktionen att han ringde om ett par, tre dagar att vi skall komma överens om en tid. Jag tror han var hos mig i slutet av november någon gång, 26 eller 28, och vi träffades omkring den 10-12 december.

TS: Även om samarbetet inte har varit det allra bästa vid alla tillfällen så undrar jag, har det här varit unikt i något sammanhang? Har det varit sämre än vid något annat tidigare tillfälle?

JR: Nja, sämre - men i alla fall så var det ett av dom sämsta fallen, kanske jag tänkte säga det sämsta fallet, men hör till dom sämsta. Jag måste tillägga att för det mesta har vi mycket fint samarbete.

TS: Har ni vid något tillfälle tagit upp med polisen eller åklagare just det här, vikten av att det är ett gott samarbete?

JR: Ideligen, i många år, alltid just det här exempelvis hur vissa

akter cirkulerar mellan oss och kommer på fel bord. Och vi hade även möten för flera år sedan angående - en gång tappade jag totalt humöret när vi hade ett mord, okända gärningsmän. Så plötsligt blev jag uppringd, jag gjorde en sammanställning, av 13 olika poliser från våldshoteln, tekniska roteln, alla frågor, alla frågor. Och plötsligt förstod jag att dom frågor samma saker och att dom inte berättar för varandra. Jag sitter där som en fröken Ur eller papegoja och bara svarar i telefon. Det var -83, december, det var ett mord på Kungsgatan. Då blev jag mycket arg och krävde ett möte och diskussion om detaljer. Men det är också ett undantagsfall, därför att för det mesta så, jag vet inte varför vissa fall går så dåligt från början och vissa fall fungerar jättefint hela tiden. Jag vet inte.

MV: Och det är dessutom kanske också så att det är inte dom chefer, men det är dom som jobbar på platsen, kriminalinspektörer, som kommer och frågar och diskuterar och har sina teorier. Jag kommer ihåg att jag samarbetat med Vincent Lange, jag kunde räkna ett, två, tre fall per år. I övrigt har man mycket intim kontakt med hans underhuggare som gör jobbet och som helt enkelt vet mycket och kommer med foto och diskuterar att skulle det kunna vara så och skulle det kunna vara så osv.

KE: En fortsättning på samma fråga som Tore Samuelsson ställde. Om jag har förstått vad ni har sagt här i dag så är det ändå så att det här fallet har inte följt de normala elementära sakerna, som man brukar göra i en mordutredning. Man har exempelvis inte undersökt Lisbeth Palme, man har inte bett er titta på kläderna också, eller gett er möjlighet att titta på dom, man har inte diskuterat med er om exempelvis skottvinklar och flera sådana saker. Är det rätt uppfattat att det på så sätt är annorlunda än normalt?

KO: Ja, annorlunda än normalt, ja det är det.

GL: Får jag ställa en fråga, hur är läget i dag, har ni fått en bättre kontakt med den nya spaningsledning som sitter? Ni har haft ett möte med dom ganska nyligen.

JR: Vi har varit med på två möten. Det var tror jag 4 eller 5 mars 1987, ett år efteråt. Och då har vi hörts vi tre. Och då har vi i stort sett sagt samma saker som här och ritat och visat diabilder osv. En vecka efteråt då kallades vi igen, då var det Milan Valverius och jag - Kari var på Danderyds sjukhus och håller på med sin randutbildning. Vi har haft hennes fullmakt. Så var vi där. Du var ute, eller hur Milan, samma dag?

MV: Ja, jag var på platsen med kommissarie Reneborg och Allan Bäckström och där diskuterade vi det här med vinklar och dom visade var projektilen fanns och sådant. Det gick inte så riktigt, det var mycket diskret därför att det fanns folk som tittade på platsen. Så vi stod där i hörnan vid tunnelbaneingången och han visade mycket försiktigt "här fanns projektilen" och så. Och det fanns också från kriminaltekniska expert på skottskador, två stycken, som var med. Men det var alltså inte riktigt sådan platsundersökning som man gör. Det var bara att visa oss platsen och här hittade man projektilen och här fanns Palme. Men det såg vi från 10-15 meters avstånd därför att det fanns folk där och man ville inte på något sätt uppmärksammas. Och beträffande Lisbeth Palme visade dom på andra sidan av Sveavägen och berättade att dom har haft en kikare och tittat på väggar om det finns något spår efter skottet.

JR: Det var väl vår sista kontakt. Åtminstone jag hade ingen kontakt mera. Då har vi blivit lovade att se protokollet över platsundersökningen och rekonstruktion och sedan diskuterade vi dessa möjliga tänkbara fortsättningar, undersökningar, jämförelse, det var....

NB: Har ni även aktualiserat undersökning av Lisbeth Palme med

den nya spaningsledningen?

JR: Absolut. Då har vi sagt att även om hon inte har några skador så kan man ändå undersöka henne i närvaro av sjukvårdsbiträdet. Då kan man ändå få en viss uppfattning om hennes skadebild som eventuellt kan användas i rekonstruktion. Det har vi sagt då 4 mars 1987.

KO: Och 1 mars 1986. Och ett antal gånger emellan. Men vi kan ju inte undersöka om hon inte vill, så är det ju, en målsägande kan inte undersökas, underkastas kroppsbesiktning, mot sin vilja utan misstänkta gärningsmän kan det.

JR: Faktiskt blev jag uppringd dagen efter vårt möte med dom av kommissarie Reneborg och han frågade om vi menade allvar med det här med att Lisbeth Palme skall undersökas och när vi kan ställa upp. Jag sade i stort sett när som, vi rättsläkare är sådana att vi alltid avbryter allt faktiskt. Så det var vårt sista samtal.

MV: Det är osannolikt att det finns något som man kan se om det verkligen var som hon beskriver piskrappet. Men å andra sidan vet man aldrig till man har sett. Det kan vara coreum eller så, och kanske finns det något pigment här eller liknande. Och det hjälper inte att avgöra, men trots allt skulle man kunna säga: också negativt resultat är resultat.

SRB: Den här huden kring ingångshålet den skickades alltså till Wiesbaden och Washington?

MV: Ja.

SRB: Det har ni inte ens nu fått reda på om det har gett något?

MV: Nej. Vi har inte fått något meddelande om den här kompletteringsundersökningen. Jag antar att dom betraktar oss att, ja

dom har gjort sitt så varför skall vi....

NB: Är det rättsmedicinsk undersökning som skall göras i Wiesbaden och Washington?

MV: Nej, bara kriminalteknisk undersökning. Det är nämligen så att då och då gör vi t.ex. mikroskopiska undersökningar. Vi tar en bit av huden och tittar på insprängda korn osv. Men i det här fallet var det viktigt att fastställa med avancerade kriminaltekniska metoder sammansättningen av projektilen och jag antar att dom ville efteråt jämföra om dom projektiler som dom har hittat stämmer med sammansättningen här alltså. Det är bara min teori. Och därför har vi tagit en stor bit av huden och fryst ned och överlämnat till polisen.

TS: Fann ni anledning att i något läge här ta kontakt med spaningsledningen eftersom ni inte fick något svar på era propåer?

JR: Snälla ni, jag vet, nu talar jag bara för mig själv, någon måtta skall det vara med saker. Det bara går och går, det blir alltid total tystnad. Vi får inget gensvar, ingenting. Och vi är överbelastade med arbete. Jag kan inte beskriva det för er. När dom vill så ställer vi upp. Under tiden så hade vi flera andra viktiga fall. Jag blev indragen exempelvis i den här undersökningen kring Algernon och allt detta. Att det är självmord, det kommer från oss rättsmedicinare, och det har vi bevisat osv. Det kostar vår tid, allt detta kommer utöver vårt rutinarbete. Och det är ett exempel på fint samarbete. Att vi ringer non-stop och begär att "vi vill vara med, vi vill vara med" det börjar bli löjligt.

KO: Dom vet ju var vi finns i alla fall.

SRB: Får jag bara fråga en sak också. När kroppen kom till

Sabbatsberg, man hade alltså konstaterat att han var död?

KO: Man hade inte det innan han kom till sjukhuset.

SRB: Nej, men när han kom dit så gjorde man ändå vissa behandlingar trots att man då borde ha sett att han var död. Är det riktigt?

MV: Ja, läkaren har sett att han var död, men med hänsyn till att familjen fanns där, resp. Lisbeth Palme och några från regeringen, så tror jag att det skulle vara enormt nonchalant mot statsministern att inte göra något. Så han öppnade bröstkorgen och gjorde s.k. öppen hjärtmassage, alltså att han pumpade. Men han såg med detsamma att hjärtat var som en trasa.

JR: Ja, jag tror att det gör man. Det gör man inte bara med statsministern. Och sedan vår obduktionstid - även om det var ett relativt enkelt fall från vår sida, men spaningsmord är alltid jobbigt, kräver alltid tid. Jag har redan nämnt att jag är inblandad i en obduktionsundersökning, bara en viss besiktning och konferens med polisen, söndag förmiddag gjorde jag två timmar - och det vara bara ett knivhugg. Jag gjorde obduktionen i dag mellan tio och ett och jag är ännu inte färdig. Jag har ännu inte dikterat. Teknikerna fanns med så två-tre timmar, fem timmar, det är normalt. Så det finns inte så speciellt större skillnad vad beträffar behandling och tid som vi använder för Palme. Vi hade under tiden också kafferast, och vi var allihopa lite chockade kanske, och därför tog allt lite längre tid.

MV: Dessutom en sak som man gjorde, och alltså tog tid, och då var obduktionstekniker inblandade. Vi antog att han skulle ligga på lit de parade osv men när man gjorde återupplivning så har han fått luft under huden så han var deformerad. Och efter avslutad obduktion återställde man honom, så han blev....

JR: Men det är obduktionsassistenterna.

MV: Det är obduktionsassistenter som gjorde det här och det tog dom ungefär två timmar att återställa honom. Alltså med små sprutor och med varma tamponger osv gjorde honom så att han var sig komplett lik, efteråt sminkade honom osv.

JR: Förlåt, det är inte vi som gör det....

MV: Nej, det är obduktionstekniker. Så jag bara berättar det här att det är tiden som man har haft för att det avslutades klockan 17.00 hela händelseförloppet.

SRB: Varför antog ni att han skulle ligga på lit de parade?

MV: Ja, bara för säkerhets skull, därför att om man inte skulle ha gjort det här så....

KO: Eller om änkan eller familjen skulle vilja se honom efter obduktionen, det är ju ganska vanligt. Och vi skulle inte kunna låta någon se honom som han såg ut när han kom in.

MV: Vi gör det i 95 procent av fallen att man återställer kroppen så att.... Familjen har inte sett honom.

GL: Finns det något ytterligare som ni tycker att vi bör känna till i det här sammanhanget innan vi avslutar samtalet? Vi har ju fått en ganska god bild av hur ni ser på det här; att ni tycker att ni har i och för sig gjort obduktionen men ni hade kunnat bidra med mera i det fortsatta förloppet. Det är väl en sammanfattning av vad ni har sagt här.

NB: Vilket inte utesluter att vi kan behöva återkomma, när vi har hört andra personer också, med kompletteringar.

GL: Vi hoppas väl att vi inte skall behöva besvara er mer utan vi är tacksamma att ni har kunnat ställa upp allesammans, för det var mycket värdefullt för oss att möta er alla tre på en gång.